

ΙΣΤΟΡΙΑ – Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
	Ο ΧΩΡΟΣ, Ο ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τις έννοιες του χώρου και του χρόνου ως βασικών παραμέτρων της ιστορίας. • Να αναγνωρίζουν τα πολλαπλά επίπεδα του χρόνου. • Να έχουν εποπτεία των ιστορικών περιόδων μέσω συμβατικών περιοδολογήσεων. • Να αντιλαμβάνονται την ιστορική διάσταση των όρων και των εννοιών.
Αρχαιότητα	Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ	
	Η γεωργική επανάσταση στις περιοχές της εύφορης Μεσοποταμίας.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται, μέσω της σύγκρισης, τις διαφορές και τις ομοιότητες ως προς τις γεωγραφικές συνθήκες των πολιτισμών που αναπτύχθηκαν στην περιοχή της Μεσοποταμίας. • Να αιτιολογούν την εμφάνιση των μεγάλων πολιτισμών στις περιοχές αυτές. • Να εντοπίζουν τον επαναστατικό χαρακτήρα των αλλαγών στην καλλιέργεια της γης.
	<p>Οι βασικές οικονομικές δραστηριότητες του αρχαίου ελληνικού κόσμου.</p> <p>Η καλλιέργεια και η κατανάλωση των σιτηρών.</p> <p>Η ελαιουργία και η αμπελουργία. Η κτηνοτροφία.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατηγοριοποιούν τα βασικά προϊόντα του αρχαίου μεσογειακού κόσμου μέσα από τα ευρήματα της αρχαιολογίας, κυρίως κεραμική, πινακίδες γραμμικής γραφής Β΄, σπόρους, αγγειογραφίες, αλλά και μέσα από τις γραπτές πηγές. • Να περιγράφουν την έννοια της αυτάρκειας στις πόλεις-κράτη λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες τοπικές συνθήκες (χώρο και πληθυσμιακές ανάγκες). • Να συνδέουν την ίδρυση αποικιών με τον οικονομικό παράγοντα (ανεπάρκεια τοπικής παραγωγής, αναζήτηση νέων πλουτοπαραγωγικών πηγών). • Να συσχετίζουν τη μαζική παραγωγή προϊόντων με τη δουλεία ως μέσο παραγωγής. • Να συσχετίζουν την παραγωγή προϊόντων και τη διαφοροποίησή τους ως προς το είδος τους με την κοινωνική τάξη των καταναλωτών τους.

Αρχαιότητα	<p>Η βιοτεχνία και το εμπόριο:</p> <p>Βιοτεχνικά εργαστήρια και επιχειρήσεις μεγάλης κλίμακας.</p> <p>Ανάπτυξη εμπορίου σε τοπικό επίπεδο.</p> <p>Εμπορικά δίκτυα και λιμάνια.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να συνδέουν την ανάπτυξη του εμπορίου με την ανάπτυξη της βιοτεχνίας και το πλεόνασμα τοπικών προϊόντων. • Να αναγνωρίζουν τους παράγοντες που συνέτειναν στην ανάπτυξη της ναυσιπλοΐας. • Να διαπιστώνουν την ύπαρξη εμπορικών δρόμων, θαλάσσιων και χερσαίων, από την Κριμαία και τον Εύξεινο Πόντο μέχρι την Ισπανία. • Να διακρίνουν τα επίπεδα των εμπορικών συναλλαγών (τοπικές αγορές, πανήγυρες, ανάπτυξη εμπορικών δικτύων με άλλες περιοχές, κέντρα διαμετακομιστικού εμπορίου). • Να εξηγούν τους λόγους της εμφάνισης εξειδικευμένων τεχνιτών και εργαστηρίων. • Να επισημαίνουν τη σημασία της εμφάνισης της νομισματικής οικονομίας τον 7ο αιώνα π.Χ.
	<p>Η οικονομική σημασία της δουλείας: Το παράδειγμα των ρωμαϊκών λατιφούντιων.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν την ιστορική σημασία του όρου λατιφούντια. • Να εκθέτουν τις ιστορικές συνθήκες που συνέβαλαν στη δημιουργία των λατιφούντιων. • Να συνδέουν την ανάπτυξη της δουλείας-δουλοπαροικίας με τις μεγάλες ιδιοκτησίες γης.
Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας	Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ	
	Πλουτοπαραγωγικές πηγές και τεχνικές παραγωγής στο Βυζάντιο.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναφέρουν τις βασικές πηγές πλούτου της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. • Να αξιολογούν τις φυσικές και τεχνολογικές συνθήκες της παραγωγής (π.χ. τριζωνική καλλιέργεια, εναλλαγή καλλιεργειών, χρήση νερόμυλου κ.ά.).
	Γεωργία – Αγροτική οικονομία (7ος-15ος αιώνας). Βυζάντιο και μεσογειακός γεωργικός πολιτισμός.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναφέρουν τα βασικά αγροτικά προϊόντα (σιτηρά, λάδι, κρασί κ.ά.) που παράγονταν στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. • Να περιγράφουν τις ενασχολήσεις των κατοίκων στον πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία, δασοκομία). • Να εξηγούν τις συνθήκες αύξησης της μεγάλης γαιοκτησίας. • Να αποτιμούν τις δομές και την οργάνωση της παραγωγής στην αγροτική οικονομία συσχετίζοντάς τη με τη γεωργική παράδοση του ευρύτερου μεσογειακού χώρου.
	Αστική οικονομία. Η αστική οικονομία από τον 7ο	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις ιστορικές συνθήκες που ευνόησαν την ανάπτυξη της οικονομίας των

Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας	<p>ως τον 12ο αιώνα.</p> <p>Οικονομία των πόλεων κατά την υστεροβυζαντινή εποχή.</p>	<p>πόλεων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τις δομές και την οργάνωση της παραγωγής στις πόλεις (είδη επαγγελματιών και τεχνιτών, εργαστήρια). • Να διακρίνουν τις επενδύσεις και τους πιστωτικούς μηχανισμούς. • Να αποτιμούν τον ρόλο των πόλεων ως περιφερειακών οικονομικών κέντρων στο ύστερο Βυζάντιο.
	<p>Ανταλλαγές, εμπόριο και αγορές.</p> <p>Οι ανταλλαγές και το εμπόριο από τον 7ο ως τον 12ο αιώνα.</p> <p>Ανταλλαγές, εμπόριο, αγορές και χρέμα (13ος-15ος αι.).</p> <p>Το εμπόριο στην ανατολική Μεσόγειο και τη Μαύρη Θάλασσα κατά τον Μεσαίωνα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν τις χερσαίες και θαλάσσιες αρτηρίες μέσω των οποίων διεξαγόταν το εμπόριο στο Βυζάντιο, καθώς και τα εμπορεύσιμα είδη. • Να εντοπίζουν τον ρόλο της Κωνσταντινούπολης ως οικονομικού κόμβου μεταξύ Ανατολής και Δύσης. • Να κατανοούν τους τρόπους ανταλλαγής, τις τιμές και την κυκλοφορία των νομισμάτων. • Να αναλύουν τη θέση της βυζαντινής οικονομίας στο πλαίσιο του μεσαιωνικού κόσμου της Μεσογείου.
	<p>Οικονομικοί θεσμοί και κράτος. Ο ρόλος του βυζαντινού κράτους στην οικονομία.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τον χαρακτήρα της βυζαντινής οικονομίας και να αιτιολογούν την παρεμβατική πολιτική του βυζαντινού κράτους, μέσα από ενδεικτικά παραδείγματα, όπως της πολιτικής των Μακεδόνων αυτοκρατόρων. • Να εξηγούν τη διείσδυση των ιταλικών εμπορικών πόλεων στη βυζαντινή οικονομία. • Να αντιλαμβάνονται τα βασικά χαρακτηριστικά της βυζαντινής οικονομίας (προσαρμοστικότητα, συνδυασμός κρατικής και ιδιωτικής δραστηριότητας κ.ά.). • Να περιγράφουν τους θεσμούς ιδιοκτησίας και συναλλαγών αναλύοντας τον θεσμό της πρόνοιας και της οικονομικοκοινωνικής του σημασίας.
Νεότεροι Χρόνοι	<p>Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ</p> <p>Η Εμπορική Επανάσταση (μέσα 15ου-17ος αιώνας).</p> <p>Αύξηση παραγωγής.</p> <p>Τραπεζικό σύστημα, πιστωτικές διευκολύνσεις, εμφάνιση καπιταλισμού και μερκαντιλισμού.</p> <p>Εθνικά νομίσματα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να ορίζουν την έννοια της εμπορικής επανάστασης τοποθετώντας τη στο συγκείμενό της. • Να απαριθμούν τις επιπτώσεις της εμπορικής επανάστασης μετά την ανακάλυψη των νέων χωρών στην οικονομία της Ευρώπης.

<p>Νεότεροι Χρόνοι</p>	<p>Νέες διατροφικές συνήθειες, νέες καλλιέργειες.</p> <p>Παρακμή συντεχνιών.</p>	
	<p>Η Βιομηχανική Επανάσταση (μέσα 18ου-19ος αιώνας).</p> <p>Πρώτη και δεύτερη φάση της Βιομηχανικής Επανάστασης.</p> <p>Αίτια και γεωγραφική εξάπλωση.</p> <p>Το βαμβάκι, ο γαιάνθρακας, η ανάπτυξη των σιδηροδρόμων, η πρόοδος της ηλεκτροχημείας, οι μηχανές εσωτερικής καύσης.</p> <p>Οι βιομηχανικές μονάδες.</p> <p>Συνέπειες της Βιομηχανικής Επανάστασης.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναφέρουν τους παράγοντες που οδήγησαν στη Βιομηχανική Επανάσταση. • Να αναφέρουν τα κύρια χαρακτηριστικά της Βιομηχανικής Επανάστασης. • Να αξιολογούν την επίδραση της Βιομηχανικής Επανάστασης στον τρόπο οργάνωσης της οικονομίας στις σύγχρονες κοινωνίες.
	<p>Οι οικονομικές εξελίξεις στον ελληνικό χώρο από τον 19ο έως τον 20ό αιώνα.</p> <p>Η αγροτική οικονομία.</p> <p>Το εμπόριο και η ναυτιλία.</p> <p>Βιοτεχνίες και νέες τεχνικές.</p> <p>Η ίδρυση της Εθνικής Τράπεζας.</p> <p>Οι Έλληνες κεφαλαιούχοι, οι μεγάλες επενδύσεις και η εκβιομηχάνιση του δεύτερου μισού του 19ου αιώνα.</p> <p>Η εποχή της οικονομικής κρίσης, ο δανεισμός, η σταδιακή ανάκαμψη του 20ού αιώνα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αιτιολογούν την αναγκαιότητα αγροτικής μεταρρύθμισης μετά την προσάρτηση νέων εδαφών από την ίδρυση του ελληνικού κράτους μέχρι και την έλευση των προσφύγων το 1922-1923. • Να συνδέουν τη σταφιδική κρίση με την απουσία σταθερής οικονομικής πολιτικής. • Να αναφέρουν τους παράγοντες που συνέβαλαν στην ανάπτυξη της ελληνικής ναυτιλίας τον 19ο αιώνα. • Να συνδέουν την ανάπτυξη της βιομηχανίας με την ανάπτυξη του εμπορίου και των μέσων συγκοινωνίας και μεταφοράς. • Να διακρίνουν τις χρονικές φάσεις της οικονομικής ανάπτυξης της Ελλάδας από τον 19ο έως τις αρχές του 20ού αιώνα. • Να εξηγούν τους λόγους της οικονομικής ύφεσης στα τέλη του 19ου αιώνα. • Να συγκρίνουν την οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας με αυτήν της Ευρώπης κατά τον 19ο αιώνα. • Να αξιολογούν τον ρόλο του εξωελλαδικού κεφαλαίου στην οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας. • Να συνδέουν την έλευση των προσφύγων με την οικονομική ανάπτυξη της χώρας την εποχή του Μεσοπολέμου. • Να κατανοούν τη μεταπολεμική οικονομική ανασυγκρότηση της χώρας.

Αρχαιότητα	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ	
	Τα ανώτερα στρώματα. Οιάρχουσες τάξεις.	<ul style="list-style-type: none"> • Να ερμηνεύουν την έννοια της ιδιοκτησίας- περιουσίας και να αναγνωρίζουν τις μορφές της (κατοχή γης, βιοτεχνικών και εμπορικών επιχειρήσεων ή κινητών αγαθών). • Να διακρίνουν τα χαρακτηριστικά των ανώτερων στρωμάτων στις κοινωνίες των αρχαίων ελληνικών πόλεων.
	Πολίτες των κατώτερων στρωμάτων: Μικροϊδιοκτήτες, τεχνίτες, εργάτες και μισθωτές γης.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν τις συνθήκες που προκαλούσαν την υπερχρέωση των μικροκαλλιεργητών μέσα από τη μελέτη: α) της περίπτωσης των «εκτημόρων» και των μεταρρυθμίσεων του Σόλωνα κατά την Αρχαϊκή Εποχή και β) των μεταρρυθμιστικών προσπαθειών των Άγι Δ΄ και Κλεομένη Γ΄ στη Σπάρτη, κατά την Ελληνιστική Περίοδο. • Να αποτιμούν τον ρόλο και την κοινωνική θέση των μικροϊδιοκτητών και των ακτημόνων στις αρχαίες ελληνικές πόλεις.
	Υπόχρεοι καταναγκαστικής εργασίας: Εισαγόμενοι (αργυρώνητοι) δούλοι και αυτόχθονες κάτοικοι του ελλαδικού χώρου και των ελληνικών αποικιών, 8ος-3ος αι. π.Χ.	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις κατηγορίες των δούλων (οικιακοί, δημόσιοι κ.ά.), τα χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζουν στο πλαίσιο της τάξης και της πόλης τους. • Να αξιολογούν τη σημασία της δουλείας σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο. • Να αναγνωρίζουν ότι η πρόσδεση γης και ανθρώπων συνιστά ιστορικό φαινόμενο τόσο της αρχαιότητας όσο και των μέσων χρόνων.
	Η θέση των γυναικών.	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν τη θέση της γυναίκας εξελικτικά, από την ομηρική εποχή έως την εποχή της πόλης- κράτους, επισημαίνοντας τις σχετικές διαφορές μεταξύ Αθήνας και Σπάρτης. • Να διακρίνουν τις ελεύθερες γυναίκες από τις δούλες, τις παλλακίδες και τις εταίρες, αναγνωρίζοντας τη συμβολή των γυναικών στην οικονομία της οικογένειας (προίκα).
Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας	ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ-ΣΤΟΥΣ ΜΕΣΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ	
	Άρχουσα τάξη-δυνατοί, μέσοι, πένητες, πάροικοι και δούλοι.	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τη διάρθρωση της βυζαντινής κοινωνίας, να περιγράφουν τις κοινωνικές ομάδες που τη συνθέτουν και να αναλύουν τα κριτήρια που προσδιόρισαν

<p>Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνα</p>		<p>την κοινωνική διαστρωμάτωση στοΒυζάντιο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συσχετίζουν τις κοινωνικές μεταβολές με τα πολιτικά γεγονότα, μέσα από τη μελέτη της πολιτικής που εφάρμοσαν οι Μακεδόνες αυτοκράτορες έναντι των «δυνατών» και να επισημάνουν τις συνέπειές της. • Να αποτιμούν τους παράγοντες που διευκόλυναν την κοινωνική κινητικότητα στο Βυζάντιο, γνωρίζοντας χαρακτηριστικές περιπτώσεις ατόμων χαμηλής ή ταπεινής καταγωγής, οι οποίοι ανήλθαν στον αυτοκρατορικό θρόνο, όπως ο Βασίλειος Α΄, αλλά και γυναικών, όπως η Θεοδώρα.
	<p>Ευπαθείς ομάδες και «κράτος πρόνοιας». Τα ευαγή ιδρύματα.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τη βυζαντινή φιλανθρωπία μέσα από τη μελέτη της οργάνωσης και της δράσης αντιπροσωπευτικών ιδρυμάτων, όπως της Μονής Παντοκράτορος στην Κωνσταντινούπολη, η οποία λειτούργησε ως νοσοκομείο και αποτέλεσε πρότυπο για την ίδρυση αντίστοιχων ιδρυμάτων στη Δύση. • Να διακρίνουν τα είδη των ευαγών ιδρυμάτων στον Μεσαίωνα κατηγοριοποιώντας εκείνα που δημιουργήθηκαν με κρατική ή ιδιωτική πρωτοβουλία ή τη μέριμνα της Εκκλησίας. • Να συγκρίνουν την έννοια του κράτους πρόνοιας με τη σύγχρονη μορφή του.
	<p>Κληρικοί και μοναχοί. Ο μοναχισμός σε Ανατολή και Δύση.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν την οργάνωση των βυζαντινών μοναστηριών μέσα από τη μελέτη των ιδρυτικών πράξεων (τυπικών) συγκεκριμένων μονών. Η μονή του Αγ. Ιωάννου του Θεολόγου της Πάτμου αποτελεί αντιπροσωπευτικό δείγμα πνευματικού ιδρύματος. • Να αναλύουν τις μορφές του βυζαντινού μοναχισμού (π.χ. ασκητισμός, Λαύρα κ.ά.), αξιολογώντας την πνευματική παράδοση του Άθω και τη σημασία της για τον βαλκανικό κόσμο. • Να περιγράφουν τους τομείς δράσης του δυτικού μοναχισμού και να συγκρίνουν τον μοναχισμό σε Ανατολή και Δύση, αποτιμώντας την επίδρασή του στις μεσαιωνικές κοινωνίες.
<p>Νεότεροι Χρόνοι</p>	<p>ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ</p>	
	<p>Η κοινωνική διαστρωμάτωση σε Γαλλία, Αγγλία, Ρωσία.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν σχηματικά τις κοινωνικές τάξεις του παλαιού καθεστώτος (βασιλιάς,

<p>Νεότεροι Χρόνοι</p>		<p>αριστοκρατία-ευγενείς, ανώτερος κλήρος, λαός), να αναπτύσσουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους και να αναλύουν τις μεταξύ τους διαφορές.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τον ρόλο των συντεχνιών κατά την πρώιμη νεότερη εποχή. • Να περιγράφουν τις συνθήκες ανόδου της αστικής τάξης σε κάθε κράτος χωριστά μέσα από τη μελέτη χαρακτηριστικών παραδειγμάτων: α) Γαλλία: Η Γαλλική Επανάσταση (1789), η Ιουλιανή Επανάσταση (1830), οι επαναστάσεις του 1848, β) Αγγλία: Ο ρόλος της Εμπορικής Επανάστασης και του Διαφωτισμού στη διαμόρφωση της αστικής τάξης, η πορεία προς τον κοινοβουλευτισμό (Τόρηδες και Ουίγοι), φιλελεύθεροι (Γλάδστων) και συντηρητικοί (Ντισραέλι), γ) Ρωσία: Προσπάθειες εκσυγχρονισμού από τον τσάρο Αλέξανδρο Β' (1855-1881), η καταπολέμηση της δουλοπαροικίας. • Να αναλύουν τη σταδιακή διαμόρφωση, συγκρότηση και άνοδο της εργατικής τάξης στη διάρκεια του 19ου αιώνα και τη σύνδεσή της με τη Βιομηχανική Επανάσταση. • Να εξηγούν τους πολιτικούς προσανατολισμούς των διαφόρων τάξεων. • Να κατανοούν την έννοια του όρου κίνημα και να περιγράφουν ορισμένα είδη του, όπως το εθνικό, το απεργιακό, το σοσιαλιστικό, το φεμινιστικό κ.ά.
	<p>Η κοινωνική και πολιτική συγκρότηση του υπόδουλου ελληνισμού, (τουρκοκρατούμενου και λατινοκρατούμενου).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίζουν τις διαφορετικές μορφές κοινωνικής οργάνωσης των Ελλήνων στις λατινοκρατούμενες περιοχές και να κατανοούν τόσο τις μεταξύ τους σχέσεις όσο και με την κυρίαρχη ομάδα. Μορφές διακρίσεων (π.χ. αγγαρείες). • Να περιγράφουν το λεγόμενο κοινοτικό σύστημα αναλύοντας τη φυσιογνωμία, τον χαρακτήρα (αγροτικός, αστικός) και τη σημασία της κοινότητας ως οργανωτικού θεσμικού παράγοντα και δείκτη της κοινωνικής συνοχής του υπόδουλου ελληνισμού. • Να αξιολογούν τον ρόλο των Ελλήνων στη διοίκηση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας μέσα από τη μελέτη της ομάδας των Φαναριωτών. • Να γνωρίζουν τη δράση των δυνάμεων αντίστασης στην οθωμανική (stradioti, κλέφτες, αρματολοί) και τη λατινική

Νεότεροι Χρόνοι		<p>κυριαρχία (π.χ. Ρεμπελιό των Ποπολάρων).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αποτιμούν τον ρόλο της Εκκλησίας στη συγκρότηση της ταυτότητας του υπόδουλου ελληνισμού μέσα από το κοινωνικό και εκπαιδευτικό της έργο.
Αρχαιότητα	ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ	
	Ο ελληνικός αποικισμός στη Μεσόγειο (8ος-6ος αι. π.Χ.).	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν τα αίτια του αποικισμού και να περιγράφουν τον γεωγραφικό χώρο εξάπλωσης των αποίκων. • Να αναγνωρίζουν τη σημασία του ελληνικού αποικισμού για την ανάπτυξη και εξέλιξη της πόλης-κράτους. • Να αντιλαμβάνονται τον απόηχο που είχε ο αποικισμός σε όλη τη διάρκεια της αρχαιότητας και να περιγράφουν τα αποτελέσματά του σε πολιτισμικό επίπεδο.
	Οι μετακινήσεις των Ελλήνων στην Ανατολή κατά τους ελληνιστικούς χρόνους.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τους λόγους της μετακίνησης και τον χαρακτήρα της εγκατάστασης των Ελλήνων στην Ανατολή, με έμφαση στην ίδρυση πόλεων εντός των ελληνιστικών βασιλείων (Αίγυπτος, κράτος Σελευκιδών, κράτος Περγάμου). • Να περιγράφουν τις σχέσεις μεταξύ των Ελλήνων εποίκων και των λαών της Ανατολής, αναγνωρίζοντας τις μεταξύ τους αλληλεπιδράσεις. • Να αναλύουν τον οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό ρόλο των Ελλήνων στα ελληνιστικά βασίλεια της Ανατολής.
	Μεταναστεύσεις και εγκαταστάσεις Ρωμαίων στην Ελλάδα: Οι Ρωμαίοι έμποροι και οι ρωμαϊκές αποικίες.	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις μορφές εγκατάστασης των Ρωμαίων στον ελλαδικό χώρο. • Να εκτιμήσουν την αλληλεπίδραση μεταξύ των γηγενών Ελλήνων και των Ρωμαίων που εγκαθίσταντο στην Ανατολή. • Να αναλύουν τον χαρακτήρα των ρωμαϊκών αποικιών και να περιγράφουν τις διαφορές τους από τις ελληνικές.
Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας	ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ	
	<p>Η μετανάστευση των λαών (4ος-7ος αι.).</p> <p>Η «κάθοδος» των γερμανικών φύλων στον ευρωπαϊκό χώρο και οι επιπτώσεις της.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν τους τρόπους μετακίνησης και τις εστίες εγκατάστασης των γερμανικών λαών στον ευρωπαϊκό χώρο, διαπιστώνοντας τον σταδιακό κατακερματισμό του. • Να αναλύουν σχηματικά τις συνθήκες της πολιτικής επιβολής των γερμανικών λαών στην Ευρώπη και να διακρίνουν τους μηχανισμούς αντίδρασης του βυζαντινού κράτους, μέσα από τη μελέτη πολιτικής του

<p>Βυζαντινή Εποχή – Μεσαίωνας</p>		<p>Θεοδοσίου Α΄ έναντι των Γόθων και του λεγόμενου γοθικού ζητήματος (4ος αι.).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αποτιμούν τις δημογραφικές ανακατατάξεις στον χώρο της Μεσογείου και της Ευρώπης μετά τις μετακινήσεις των λαών.
	<p>Προς τη διαμόρφωση του μεσαιωνικού κόσμου. Οι Φράγκοι στην Ιταλία και ηθμελίωση του παπικού κράτους (8ος αι.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις συνθήκες διαμόρφωσης του πολιτικού χάρτη της Ιταλικής χερσονήσου κατά τον 8ο αι. σε συνδυασμό με το διεθνές περιβάλλον της εποχής, αναγνωρίζοντας την εμπλοκή Βυζαντινών, Φράγκων, Λογγοβάρδων και του πάπα. • Να αναλύουν τις συνθήκες που ευνόησαν τη δημιουργία του παπικού κράτους. • Να αποτιμούν την έννοια της φεουδαρχίας ως αρχής οργάνωσης της κοινωνικής και οικονομικής ζωής του Μεσαίωνα.
	<p>Πρώιμοι Σλάβοι, Βούλγαροι, Σέρβοι, Αλβανοί στον βαλκανικό χώρο.</p> <p>Η έλευση των Σλάβων στα Βαλκάνια: «Σκλαβηνίες» και σλαβικές εγκαταστάσεις στον ελλαδικό χώρο (7ος-10ος αι.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν τις συνθήκες έλευσης και εγκατάστασης των Σλάβων στα Βαλκάνια. • Να ερμηνεύουν τον όρο Σκλαβηνίες. • Να αξιολογούν την πολιτική που εφάρμοσε το βυζαντινό κράτος για την ένταξη και αφομοίωση των Σλάβων, μέσα από ενδεικτικά παραδείγματα, όπως είναι οι στρατιωτικές επιχειρήσεις κατά των Σλάβων από τον Ιουστινιανό Β΄ (688), τον λογοθέτη Σταυράκιο (783) και τον Νικηφόρο Α΄ (805), καθώς και η πολιτική πρακτική των βίαιων μετακινήσεων των πληθυσμών (Ιουστινιανός Β΄ και Νικηφόρος Α΄).
	<p>Βούλγαροι και Σέρβοι: Η διαμόρφωση των πρώτων βαλκανικών κρατών (7ος-14ος αι.).</p> <p>Η διείσδυση των Αλβανών στον ελλαδικό χώρο (14ος-15ος αι.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράφουν σχηματικά τις γενικές συνθήκες γένεσης και επέκτασης του βουλγαρικού και σερβικού κράτους κατά τη μεσαιωνική περίοδο. • Να αποτιμούν την επίδραση του Βυζαντίου στην οργάνωση και εξέλιξη των βαλκανικών κρατών, μέσα από τη μελέτη της πολιτικής του ηγεμόνα των Σέρβων Στέφανου Δουσάν, ο οποίος υιοθέτησε βυζαντινά πρότυπα στον διοικητικό, πολιτικό και θρησκευτικό τομέα. • Να περιγράφουν την πορεία του αλβανικού λαού στην κεντρική και νότια Ελλάδα κατά τον ύστερο Μεσαίωνα και να αναλύουν τους τρόπους ένταξής του στην κοινωνία του ελλαδικού χώρου. • Να εκτιμούν τη δημογραφική κατάσταση και πληθυσμιακή σύνθεση των Βαλκανίων κατά τον Μεσαίωνα.

Νεότεροι Χρόνοι	ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ	
	Η ελληνική διασπορά.	<ul style="list-style-type: none"> • Να περιγράψουν τις περιόδους της ελληνικής διασποράς, τα αίτια και τους τρόπους μετακίνησης των Ελλήνων. • Να κατανοούν τα διαφορετικά χαρακτηριστικά της ελληνικής διασποράς σε κάθε χρονική περίοδο. • Να περιγράψουν την οργάνωση των παροικιών (αδελφότητες) και να αποτιμούν τη συμβολή του παροικιακού ελληνισμού στην ανάπτυξη της νεοελληνικής πολιτικής ιδεολογίας. • Να διακρίνουν τα αίτια και τις συνέπειες της υπερπόντιας μετανάστευσης (1840-1940). • Να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά της μεταπολεμικής μετανάστευσης και τα προβλήματα της παλιννόστησης. • Να κατανοούν τη δυναμική της ελληνικής διασποράς και τη συμβολή της στην εξέλιξη των εθνικών θεμάτων.
	Μετακινήσεις και ανταλλαγές πληθυσμών από και προς την ελληνική χερσόνησο, προσφυγικά ρεύματα.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναλύουν τις συνθήκες της εκάστοτε μετακίνησης από το 1900 έως το 1945 (π.χ. Έλληνες από τη Βουλγαρία λόγω του ελληνοβουλγαρικού ανταγωνισμού στο πλαίσιο του Μακεδονικού Ζητήματος, Έλληνες από τη Ρουμανία λόγω της συρρίκνωσης των ελληνικών κοινοτήτων, Έλληνες από τη νότια Σερβία και την Αλβανία, Έλληνες από την Ανατολική Θράκη, τη Μικρά Ασία, τον Πόντο και τον Καύκασο λόγω των διώξεων που υπέστησαν από το νεοτουρκικό καθεστώς, Έλληνες από το ανατολικό Αιγαίο και τα Δωδεκάνησα στη διάρκεια της Κατοχής), συνδέοντας τις μετακινήσεις με τους πολέμους του 20ού αι., την έκρηξη του εθνικισμού και την προσπάθεια ομογενοποίησης των βαλκανικών κρατών με βάση φυλετικά, γλωσσικά και θρησκευτικά χαρακτηριστικά. • Να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά της περίθαλψης που θεσμοθετήθηκε στο ελληνικό κράτος ως αποτέλεσμα του προσφυγικού ζητήματος.
	Οι οργανωμένες πληθυσμιακές μετακινήσεις: α. Η συνθήκη του Νεϊγύ, β. Η συνθήκη της Λωζάννης.	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τη νομικοπολιτική σημασία της έννοιας της ανταλλαγής των πληθυσμών μέσα από τη μελέτη των συνθηκών του Νεϊγύ (1919) και της Λωζάννης (1923). • Να αναγνωρίζουν τη σημασία της

Νεότεροι Χρόνοι		<p>εγκατάστασης των προσφύγων και τη συμβολή τους στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Ελλάδας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αξιολογούν τις διαδικασίες αποκατάστασης και ένταξης των προσφύγων στην Ελλάδα. • Να αποτιμούν την εθνολογική σύσταση των Βαλκανίων μετά τις ανταλλαγές των πληθυσμών.
-----------------	--	---